

Дакументы і матэрыялы

Канстытуцыі Андэрсана

альбо Старажытныя заповеты вольнага муляра. 1723 г.

У 1718 г. на адным з паседжанняў Вялікай ложки Англіі Вялікі майстар Джордж Пэйн рэкамендаваў братам збіраць усе старажытныя масонскія дакументы. Праз тры гады Вялікі майстар герцаг Мантэгу даручыў аўтару вельмі папулярнай у той час кнігі *Каралеўская генеалогія або генеалагічныя табліцы імператараў, каралей і князёў* брату Джэймсу Андэрсану апрацаваць сабраныя дакументы і на іх падставе падрыхтаваць сучасны варыянт Статута вольных муляраў. У канцы снежня 1721 г. Д.Андэрсан выканаў даручэнне. Рукапіс падрыхтаванай Д.Андэрсанам *Кнігі Канстытуцый* прайшоў рэдагаванне ў Вялікай ложки Англіі, пасля чаго быў сцадзены ў друк. У лютым 1723 г. газета *Post Boy* паведаміла, што *Кніга Канстытуцый* паступіла ў продаж.

Кніга складалася з прысвячэння герцагу Мантэгу, напісанага вядомым у Англіі навукоўцам і святаром Тэафілам Дэзаголье (1683-1744); нарыса гісторыі масонства, які ахопліваў перыяд “ад Адама” да 1688 г. (аўтар Джэймс Андэрсан); Старажытных заветаў вольных і пасвечаных масонаў *Old Charges of Free and Accepted Masons*; 39 агульных правілаў, складзеных Дж.Пэйнам і перапрацаваных Дж.Андэрсанам; правілаў стварэння ложки, а таксама песен Майстра, Чалядніка, Вучня і Брамніка.

Уласна Канстытуцыямі з’яўляліся *Старажытныя заповеты*, якія па сённяшні дзень у вялікай ступені вызначаюць прынцыпы існавання арганізацый вольных муляраў. У перакладзе на беларускую мову друкуюцца ўпершыню.

Пераклад зроблены на падставе выдання *Anderson’s Constitutions of the Free Masons. Edition of 1723.* (New York, 1905).

Канстытуцыі Андэрсана альбо Старажытныя заповеты вольнага муляра і Старажытныя законы заморскіх ложаў, прызначаныя для чытання пры пасвячэнні новых братоў ці па загаду Майстра

1. Пра Бога і рэлігію

Вольны муляр абавязаны падпарадкоўвацца маральнаму закону; і калі ён правільна разумее Каралеўскае майстэрства, то ніколі не будзе неразумным атэістам альбо неверуючым вольнадумцам. Аднак, калі ў старажытнасці вольныя муляры абавязаны былі ў кожнай краіне належаць да рэлігіі сваёй краіны і свайго народу, якой бы яна ні была, то сёння лічыцца больш разумным належаць толькі да той рэлігіі, у якой згодны паміж сабой усе людзі, дазволіўшы ім самім вызначаць свае рэлігійныя пераканні; гэта значыць [, што вольныя муляры павінны быць] людзьмі дабрадзейнымі, вернымі, іншымі словамі, людзьмі гонару, сумленнымі, незалежна ад асабістых перакананняў і канфесійнай прыналеж-

насці кожнага з іх. Адпаведна, Вольнае мулярства з'яўляецца цэнтрам паяднання і сродкам дасягнення сапраўднага сяброўства паміж людзьмі, якія, – калі б яго не было, – былі б падзеленыя непераадольнай безданню.

2. Пра Уладу свецкую, Уладу вышэйшую і Уладу прызначаную

Вольны муляр з'яўляецца лаяльным падданым свецкіх уладаў, дзе б ён ні жыў і ні працаваў. Ён не павінен удзельнічаць у змовах і тайных злымыснасцях супраць свету і дабрабыту народу. Таксама ён не павінен паводзіць сябе непатрэбным чынам у адносінах да прызначаных прадстаўнікоў улады; бо колькі б ні страдала мулярства ва ўсе часы ад войнаў, крывапраціццяў і замяшанняў, столькі ж былі схільныя старажытныя каралі і князі заўсёды аказваць майстрам дапамогу дзеля міралюбнасці і вернасці апошніх, заўсёды даваць годны адказ іх ворагам і садзейнічаць славе Братэрства, дзеля ягонага росквіту ва ўсе часы. Такім чынам, калі брат пойдзе супраць дзяржавы, яго не падтрымаюць у гэтым выступленні, але будуць шкадаваць аб ім, як аб кожным няшчасным. Калі яго асудзяць за гэта злачынства, Братэрства, лаяльнае па сваёй сутнасці, можа і павінна заявіць пра ўласны няўдзел у ягоным бунтарскім парыве, а таксама надалей не даваць падставы і не множыць варожасці да існуючых законных уладаў. Аднак арыштаваны брат не можа быць выключаны з ложы, і яго сувязі з ёй застаюцца непарушнымі.

3. Пра Ложы

Ложа – гэта месца, дзе Вольныя муляры збіраюцца і працуюць. Ложай таксама называецца сход альбо належным чынам арганізаванае таварыства вольных муляраў, і кожны брат павінен належаць да якой-небудзь ложы і падпарадкоўвацца яе ўнутранаму рэгламенту, а таксама Генеральнаму рэгламенту. Ложа можа мець мясцовы альбо ўсеагульны характар, што лепей можна зразумець пасля яе наведвання, а таксама пасля знаёмства з Рэгламентам Генеральнай ці Вялікай ложы, які дадаецца да Канстытуцыі. У старажытнасці ніводны Майстар або брат не меў права не прыйсці ў ложу, асабліва ў тым выпадку, калі быў раней папярэджаны і не меў сур'ёзнай і паважнай прычыны, пасля разгляду якой Майстар і Дазорцы не прыйшлі б да высновы, што толькі суровая неабходнасць перашкодзіла яго прысутнасці. Людзі, якіх прымаюць у Ложу, павінны быць дабрадзейнымі і сумленнымі, вольнанароджанымі, сталага і разумнага ўзросту; яны не могуць быць даннікамі і леннікамі, жанчынамі, а таксама яны павінны быць людзьмі не амаральнымі і зняслаўленымі ў грамадстве, а толькі добрых звычаяў.

4. Пра Майстроў, Дазорцаў і Вучняў

Усе перавагі і адрозненні сярод вольных муляраў грунтуюцца толькі і выключна на сапраўднай годнасці і асабістых вартасцях; бо толькі так магчыма добра служыць Госпаду, не ганьбіць братоў і не зняславіць Каралеўскае

майстэрства. Таму аніводны Майстар або Дазорац не можа быць абраны толькі па прычыне свайго высокага становішча, але выключна дзякуючы сваім асабістым заслугам. Немагчыма ўсё перадаць на пісьме, таму кожны брат павінен наведваць сходзі і займаць у іх належнае яму месца, каб засвоіць усё спосабамі, якія адрозніваюць нашае Братэрства. Але няхай будзе вядома кандыдатам, што ніякі Майстар не можа браць сабе Вучня, калі ён недастаткова знаёмы з ім; калі той не дасканалы малады чалавек, які не мае калецтваў і выродлівасцяў, што могуць перашкодзіць яго навучанню Каралеўскаму майстэрству, служэнню Госпаду яго Майстра і быць пасвечаным у браты, а потым – у Чаляднікі, нават пасля таго як ён адпрацаваў у першым званні той тэрмін, які вызначаны звычаймі яго краіны; калі ён паходзіць не ад высакародных бацькоў; і толькі, калі дакладна вядома, што ён адпавядае ўсім гэтым патрабаванням, ён можа быць прызнаны годным стаць Дазорцам, потым – Майстрам ложы, потым – Вялікім дазорцам і з часам – Вялікім майстрам усіх ложкаў, у залежнасці ад яго заслугаў. Ніхто з братоў не можа быць Дазорцам, калі не адпрацаваў адпаведны тэрмін у ступені Чалядніка; ні Майстрам, калі не адпрацаваў Дазорцам; ні Вялікім дазорцам, калі не адпрацаваў Майстрам ложы, ні Вялікім Майстрам, калі не адпрацаваў да свайго абрання на пасадзе Вялікага дазорцы, адначасова з'яўляючыся нашчадкам высакародных бацькоў, які пры гэтым заслужыў сваімі вартасцямі добрую славу і высокую ацэнку ў сваёй ложы. Паводле старажытных заветаў і рэгламентаў, правядыры і кіраўнікі старажытных ложкаў, вярхоўныя і неаспрэчныя, павінны сустракаць поўнае паслухмяства ўсіх братоў у падначаленых ім аб'яднаннях з належнымі пакарай, любоўю, павагай і запалам.

5. Пра кіраванне працай Братэрства

Усе вольныя муляры павінны старанна працаваць у будныя дні дзеля таго, каб жыць у росквіце ў дні адпачынку; і час працы, вызначаны законамі іх краіны альбо пацверджаны звычайам, павінен няўхільна выконвацца. Самы вопытны з Чаляднікаў прызначаецца альбо абіраецца Майстрам ці Дазорцам над Господняй працай. Тыя, што працуюць пад яго кіраўніцтвам, павінны называць яго Майстрам. Вольныя муляры павінны пазбягаць ляянкі, не называць адзін аднаго крыўднымі словамі – называць жа адзін аднаго толькі “брат” ці “сябра”. Яны павінны ветліва паводзіць сябе, як у ложы, так і па-за ёй. Майстар, якому вядома, што ён здольны на выкрутлівасць розуму, павінен тым не менш, наколькі магчыма з розумам ставіцца да Господняй працы і па справядлівасці дзяліць яе плады, быццам яны належаць толькі ўласна яму; ён не павінен надзяляць нікога з Вучняў альбо Чаляднікаў большай доляй, чым тыя заслужылі на самой справе. І Майстар, і муляры, якія па справядлівасці атрымліваюць заработную плату, застануцца вернымі Госпаду і сумленна закончаць пачатую справу, незалежна ад таго, ці будзе гэта праца ці падарожжа, а таксама не залічаць да працы тое, што звычайна лічыцца падарожжам. Ніхто не павінен зайздросціць поспехам брата, што можа пераш-

кодзіць яму працаваць альбо пазбавіць яго працы дзеля таго, каб закончыць яе самому, будучы здольным на гэта; бо ніхто не здольны дзеля славы Госпада закончыць з годнасцю чужую працу, калі не пазнаёміўся грунтоўна з чарцяжамі і накідамі таго, хто пачаў гэтую працу. Калі Чаляднік абіраецца Дазорцам працаў пад кіраўніцтвам самога Майстра, ён застаецца верным і Майстру, і сваім братам; пры адсутнасці Майстра ён дбайна сочыць за выкананнем працы дзеля славы Госпада; браты ж павінны ва ўсім яму падпарадкоўвацца. Усе вольныя муляры, што выконвалі працу, пакорліва атрымліваюць сваю заробную плату без наракання і абурэння, і не пакідаюць Майстра, пакуль праца не будзе закончана. Маладога брата трэба накіроўваць у працы, каб прадухліліць псаванне ім матэрыяла, якое пацягне за сабой судовое разбіральніцтва, і дзеля захавання традыцыі братэрскай любові. Усе выкарыстоўваемыя прылады працы аглядаюцца і атрымліваюць адабрэнне Вялікай ложки. Ніякі паднявольны работнік не можа займацца сапраўдным вольным мулярствам, і ніякі вольны муляр не можа працаваць разам з несвабодным мулярам, акрамя выпадкаў надзвычайнай неабходнасці; таксама забараняецца навучанне несвабодных работнікаў і непрынятых вольных муляраў тым навукам, якім трэба навучаць брата і сябра.

6. Пра паводзіны

А. Уложы пасля ўтварэння і адкрыцця

Нельга арганізоўваць прыватныя сходы і весці асобныя размовы, не запытаўшыся дазволу ў Майстра; нельга весці размовы пра што-небудзь непрыстойнае і нягоднае; нельга перапыняць Майстра альбо Дазорцу, альбо кожнага брата, які звяртаецца да Майстра. Нельга паводзіць сябе празмерна вольна і па-блюзнерску, калі жога занята свяшчэннай альбо сур'ёзнай працай; ні пры якіх умовах і ні пад якім выглядам нельга карыстацца нягоднымі выразамі. Трэба аддаваць даніну належнай пашаны Майстру, Дазорцам і братам, выказаць ім павагу. Пры падачы скаргі справа абвінавачанага брата павінна разглядацца з вынясеннем рашэння братамі ложки, якія з'яўляюцца сумленнымі і кампетэнтнымі суддзямі у падобнага роду супярэчнасцях (апроч выпадкаў апеляцыі да ўлады Вялікай ложки), да якіх і павінен апеляваць віноўны, апроч тых здарэнняў, калі агульны сход братоў можа затрымаць выкананне працы дзеля славы Госпада, і ў такім выпадку магчыма вынясенне асобнага рашэння. Аднак да моцы Закона нельга звяртацца пры разглядзе усіх масонскіх скаргаў, апроч тых выпадкаў, калі для ўсіх братоў ложки відавочна неабходнасць такога звароту.

Б. Паводзіны ў ложы пасля заканчэння працаў, пакуль браты не разышліся

Можна бавіць час цнатлівымі размовамі, весяліць адзін аднаго па меры здольнасцяў, аднак пазбягаць усялякай празмернасці і не прымушаць каго-

небудзь з братоў піці альбо есці болей, чым таму хацелася б, або перашкаджаць яму пайсці туды, куды яго вядуць ягоныя намеры ці справы, альбо выказаць знявагу і грубіянства, якія перашкаджаюць прыемнаму і свабоднаму ходу гутаркі, бо гэта разбурыць нашую гармонію і зганьбіць нашыя годныя захаплення мэты. Таму ніякія прыватныя сваркі і спрэчкі не могуць пераступіць ганак ложы, а асабліва сваркі і спрэчкі, што датычаць пытанняў рэлігіі, нацыі, дзяржаўнага ўладкавання, бо, належачы, як вольныя муляры да адзінай рэлігіі, пра якую ўжо была гаворка, мы таксама належым адначасова да ўсіх нацыяў, народаў, сем'яў, родаў і моваў, а таксама ўхіляемся ад усялякай палітыкі, якой, пакуль яна не пагражае росквіту ложы, маем намер ухіляцца і надалей.

В. Паводзіны Братоў пры сустрэчы без пасвечаных па-за сценамі належным чынам утворанай ложы

Трэба ветліва прывітаць адзін аднаго так, як вы будзеце навучаныя, называючы адзін аднаго братамі, свабодна даваць адзін аднаму рады той ступені падрабязнасці, якая будзе адпаведнай і дастатковай. Пры гэтым належыць імкнуцца быць нябачнымі і нячутнымі пабочнымі асобамі; не нападаць адзін на аднаго, захоўваючы тую традыцыю павагі і пашаны, якую належыць падтрымліваць у адносінах да кожнага брата, а таксама і не брата. Хоць усе вольныя муляры з'яўляюцца братамі аднаго ўзроўня, вольнае мулярства не пазбаўляе годнасці і высокага становішча ў грамадстве чалавека, прынятага ў Братэрства; хутчэй яно надае яму годнасць, асабліва, калі ён заслужыў пашану Братэрства, якое заўсёды ўшаноўвае годных. Трэба пазбягаць дрэнных манераў.

Г. Паводзіны ў прысутнасці не муляраў

Трэба захоўваць асцярожнасць у словах і манерах, каб нават самы праніклівы і цікавы з не муляраў не здолеў выкрыць нічога з таго, што яму нельга выкрываць; у некаторых выпадках належыць змяняць тэму размовы і ўводзіць яе ў бок дзеля дабра нашага высокашаноўнага Братэрства.

Д. Паводзіны ў хаце і сярод знаёмых

Трэба весці сябе так, як належыць сябе паводзіць маральнаму і мудраму чалавеку. Асабліва трэба заўважыць, што ні вашай сям'і, ні сябрам, ні суседзям нельга ведаць пра клопаты ложы і г.д.; у гэтых пытаннях вы павінны кіравацца загадамі ўласнага сумлення і гонару Старажытнага Братэрства па прычынах, пра якія тут не будзем казаць. Таксама належыць лічыцца з уласным здароўем, не затрымлівацца на сходзе празмерна доўга і здалёк ад хаты пасля завяршэння схода ложы, а таксама пазбягаць абжорлівасці і п'янства, каб вашыя сем'і не адчувалі сябе прыніжанымі і абдзялёнымі ўвагай і не страдала ваша праца.

Е. Паводзіны з незнаёмым братам

Вы павінны падвергнуць яго асцярожнаму допыту тымі сродкамі, якія падкажа вам разважліваць і вопыт, каб вашай даверлівасцю не скарыстаўся цёмны самазванец, якога вам належыць з ганьбай і рашучасцю адштурхнуць,

пры гэтым стараючыся не даць яму намёку на сапраўдныя Веды. Аднак, калі вы ўпэўніліся, што перад вамі сапраўдны і верны брат, вы павінны аддаць яму належную пашану; і калі ён мае патрэбу ў чым-небудзь, аказаць яму ўсялякую магчымую дапамогу альбо ўказаць яму шлях да дапамогі, напрыклад, вы можаце даць яму працу на некалькі дзён альбо рэкамендаваць яго іншаму працадаўцу. Аднак вы не абавязаны рабіць нічога, што выходзіць за межы вашых здольнасцяў і магчымасцяў – толькі аддаць перавагу беднаму брату, які пры гэтым з'яўляецца дабрадзейным і верным чалавекам, перад іншымі беднымі людзьмі ў тых самых абставінах.

І нарэшце, усе гэтыя заповеды вы абавязаны выконваць, таксама як і іншыя законы, даведзеныя вам тым самым парадкам; вы павінны песціць у сэрцах братэрскую любоў – аснову і вянец, які звязвае цэмент і славу гэтага Старажытнага Братэрства. Пазбягаючы ўсіх і ўсялякіх сварак і спрэчак, паклёпу і нагавору, не дазваляць іншым паклёпічаць на годнага брата, але адстойваць яго гонар і аказываць яму добрыя паслугі настолькі, наколькі дазваляе ваша ўласнае сумленне і бяспека, але не больш таго. І калі нехта з братоў прычыніць вам шкоду, належыць у адпаведнасці з годным старажытным звычайам звярнуцца ў сваю альбо яго ложу, а адтуль вы можаце апелываць да ўлады Вялікай ложы на штоквартальным яе сходзе, а адтуль – да ўлады штогадавой Асамблеі Вялікай ложы. Аднак да гэтага сродка трэба звяртацца толькі ў тым выпадку, калі справу немагчыма вырашыць іншым чынам, цяжкі і ўважліва выслушаўшы рады Майстра і братоў ложы, якія могуць дапамагчы вам пазбегнуць звароту да немаўлярскага закону альбо ж наадварот – будуць спрыяць хуткаму вырашэнню ўсіх вашых спраў у судзе з усёй магчымай справядлівасцю і на вашу карысць, але пры поўнай павазе да братоў. Майстар і браты самі павінны прапанаваць свае паслугі ў якасці пасрэднакаў, а браты, якія вядуць цяжбу павінны з удзячнасцю прыняць такую прапанову; а ў тых выпадках, калі такое пасрэдніцтва не прынясе вялікай карысці справе, ім належыць усё ж працягваць цяжбу ці судовы працэс, аднак без гневу і злапамятнасці (па меншай меры, не ў агульнапрынятым сэнсе гэтых словаў), не робячы і не гаворачы нічога, што можа пагражаць братэрскай любові. Добрыя адносіны паміж братамі трэба аднаўляць і падтрымліваць, каб для ўсіх быў відавочным спрыяльны ўплыў вольнага мулярства на грамадства і людзей. Так усе вольныя муляры паступалі ад пачатку свету, і так яны будуць паступаць да яго канца.

Амен, да будзе так.

*Пераклад і падрыхтоўка да друку
Марыяны Сакаловай і Алеся Смаленчука*